

Дарко Радић*

ПРИРОДА СТВАРИ ЗА ЛИЧНУ УПОТРЕБУ – ПОСЕБНА ИЛИ ЗАЈЕДНИЧКА ИМОВИНА СУПРУЖНИКА?

doi: 10.7251/GPF1404029R

Изворни научни чланак

***Апстракт:** Закључењем брака и успостављањем заједнице живота супружника долази до конституисања бројних и разноврсних односа међу њима. Имовински односи између супружника, с обзиром на специфичности учесника и њихову важност за брак и породицу, уређени су посебним правним правилима како би се омогућило остваривање циља и суштине брака, с једне стране, и истовремено обезбиједила примјена начела грађанског права, с друге стране. У примјени законског брачног имовинског режима посебну важности имају критеријуми темељем који се врши правна квалификација имовине стечене током брака супружника. Међутим, и поред примјене ових критеријума постоје извјесне дилеме око ствари за личну употребу, па се у правној теорији у погледу овог питања износе различита мишљења. Аутор у овом раду испитује различите аргументе у тражењу одговора на питање да ли су ствари за личну употребу посебна или заједничка имовина. С друге стране, у раду се преиспитују и релевантна позитивноправна правила, а у циљу идентификације проблема у њиховој примјени и анализе могућих рјешења којима би били реформисани прописи који се односе на овај дио брачно-имовинске регулативе.*

***Кључне ријечи:** ствари за личну употребу, посебна имовина, заједничка имовина, диоба заједничке имовине.*

* Доцент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

1. Увод

Закључењем брака супружници ступају у бројне и разноврсне односе који се, између осталог, међусобно разликују према њиховој правној природи, односно према њиховој улози и значају за брак и породицу. Идентитет субјективног елемента у свим тим односима је у ствари њихов интегративни фактор, али истовремено и детерминанта специфичности регулативе правних дејстава брака. Имовински дејства брака уређена су законом, али предност у примјени у односу на законске одредбе имаће рјешења установљена брачним уговором који су супружници закључили прије или током брака. У складу са начелом слободе уговарања, супружницима је дозвољено да у границама закона међусобне односе имовинске природе уреде уговором предвиђајући рјешења другачија од законских, а која одговарају њиховим интересима, потребама и очекивањима у заједници живота. Брачним уговором могу се уредити имовинскоправни односи супружника како на постојећој имовини, тако и у односу на будућу имовину.¹ Уколико супружници нису закључили брачни уговор, на имовинске односе у којима су они учесници примјењиваће се правила породичног законодавства, а у случајевима када није другачије прописано породичним правом имају се примјенити правила стварног и облигационог права.² Посматрано са становишта регулативе, у првом случају ријеч је о уговорном брачном имовинском режиму, док се у другом случају ради о законском брачном имовинском режиму.

У већини модерних законодавстава режим заједничке (брачне) имовине је компонента и темељни дио законске регулативе имовинских односа у браку. За разлику од режима посебне имовине, који је базиран на општим принципима имовинског права и који подразумева примјену правила стварног и облигационог права, режим заједничке имовине саткан је од посебних правила

¹ Чл. 276 ст. 3 и 4 *Породични закон* (Службени гласник Републике Српске, бр. 54/02 и 41/08 - ПЗ РС).

² Чл. 269 – 283 ПЗ РС.

која у значајној мјери одступају од општих правила имовинског права. У том смислу, важно питање односи се на састав заједничке имовине. И поред прописивања и примјене различитих критеријума, темељем којих се врши правна квалификација имовине стечене током брака, постоје извјесне дилеме око појединих категорија ствари и права у смислу њиховог одређивања као предмета заједничке, односно посебне имовине. Ово нарочито вриједи за ствари за личну употребу.

У наставку излагања размотрићемо аргументе у тражењу одговора на питање да ли су ствари за личну употребу посебна имовина једног супружника (без обзира на начин и вријеме њиховог стицања). С друге стране, сматрамо корисним да се преиспитају релевантна позитивноправна правила, а у циљу идентификације евентуалних проблема у њиховој примјени и изврши анализа могућих рјешења којима би били реформисани прописи који се односе на овај дио брачно-имовинске регулативе.

2. Ствари за личну употребу у упоредном праву

У намјери да се постављени проблем освијетли и са упоредноправног аспекта, указаћемо на релевантна рјешења у легислативи европских земаља, имајући у виду да се може говорити о неколико модела законског уређења заједничке (брачне) имовине, док је приступ у регулисању посебне имовине прилично уједначен.

Скандинавски модел, прихваћен у законодавствима Шведске и Норвешке, подразумијева да се заједничка имовина конституише тек у случају развода брака (у заједничку имовину улази имовина супружника коју су имали прије брака и имовина супружника коју су стекли током брака), да би се потом извршила њена диоба. Управо, с обзиром на начин и тренутак успостављања заједничке имовине, односно касније утврђивање и расподјелу диобне масе, те однос правила којима се уређују ова питања и правила која се примјењују током брака, овај модел заједничке имовине назива се одложена заједничка имовина (швед. *giftorättsgods*).³ Дакле, у

³ У иностраној литератури на енглеском језику овај модел заједничке имовине

оваквом моделу законског уређења брачно-имовинских односа у заједничку имовину улази сва имовина супружника за коју није изричито законом прописано да остаје посебна имовина, укључујући и ону имовину која је стечена прије склапања брака.⁴ Из заједничке имовине искључују се, поред личних поклона, непреносивих права, односно права личне природе (права из пензијског осигурања, потраживања по основу из издржавања, накнада нематеријалне штете), и ствари за личну употребу.⁵ Дакле, без обзира на начин и вријеме стицања, ствари за личну употребу припадају оном супружнику који их користи и издвајају се из диобне масе.

У њемачком и швајцарском праву примјењује се, такође, специфичан модел брачне имовине – заједница прихода.⁶ Према њемачком законодавству, ступањем у брак могућа је примјена једног од три имовинска режима. Сви ти режими, па чак и уговорни (гдје супружници врше избор једног од понуђених уговорних брачних имовинских режима, али без могућности да садржај уговора сами и по својој вољи одређују, јер, умјесто њих, то је учинио законодавац),⁷ уређени су одредбама *Њемачког грађанског законика*,⁸

означава се као „*deffered community property*“, што у преводу на српски језик јесте „одложена заједничка имовина“. Исправним сматрамо и коришћење термина „будућа заједничка имовина“, јер његова садржина одговара суштини модела заједничке имовине у шведском праву. Вид. Ковачек Станић, Гордана. *Упоредно породично право*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад 2002, 54.

⁴ Вид. погл. 7 чл. 1 *Закона о браку Шведске (Marriage Code SFS 1987:230 – ЗБШ)*.

⁵ Вид. погл. 10 чл. 3 ЗБШ. У норвешком праву изузимање наведених добара не дешава се по сили закона, већ на захтјев једног од супружника. В. поглавље, 12 чл. 61 *Закона о браку Норвешке (Marriage code No. 47 – ЗБН)*.

⁶ Овај модел законског брачног имовинског режима назива се још и: „режим заједнице приноса (добити)“, „режим увећања вриједности“, „режим заједнице прираштаја (прираста)“. Вид. Ковачек Станић, Гордана. *Упоредно породично право*, 57; Мајсторовић, Ирена. *Брачни уговор – новина хрватског обитељског права*, Правни факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб 2005, 45.

⁷ Опширније вид. Graue, Eugen Dietrich. „Family Law in Germany“, *Family Law in Europe*, ed. by C. Hamilton, K. Standley, London – Dublin - Edinburgh, Butterworths, 1995, 174-175.

⁸ *Њемачки грађански законик (Bürgerliches Gesetzbuch 1896. - BGB – ЊГЗ)*.

а законски брачни имовински режим (њем. *Zugewinnngemeinschaft*) темељи се у ствари на комбиновању режима одвојености имовина, који вриједи током брака и режима одложене заједнице прихода (одложене заједнице у браку стечене имовине), који се примјењује у случају престанка брака.⁹ Суштина њемачког законског брачног имовинског режима састоји се у томе да супружници задржавају имовину коју су унијели у брак, те да остају власници имовине коју стекну у браку све до развода, односно престанка брака, када се утврђују увећања (приходи) посебних имовина, остварена за вријеме трајања брака, да би се потом извршила њихова диоба.¹⁰ У погледу ствари за личну употребу законодавац је свој став саопштио кроз обориву претпоставку о власништву на овим стварима. Наиме, законска је претпоставка да ствари које су намијењене искључиво за личну употребу једног супружника припадају управо том супружнику. Ова претпоставка вриједи како у односима међу супружницима, тако и у односима између супружника и његових повјерилаца.¹¹ Швајцарско законодавство, као и њемачко, предвиђа три брачна имовинска режима: један законски¹² и два типа уговорног режима.¹³ У смислу примјене законског брачног имовинског режима, имовина коју супружник током брака стекне бестеретно (наслјеђивање, поклон) остаје његова посебна имовина, док заједницу остварених прихода чине сва добра која супружници теретно стекну за вријеме брака, укључујући приходе остварене са посеб-

Ступио на снагу 1.01.1900. године), у верзији објављеној 2. јануара 2002. године (*Bundesgesetzblatt*, I р. 42, 2909; 2003 I р. 738), са амандманима од 19. фебруара 2007. године (*Bundesgesetzblatt*, I р. 122) и 4. децембра 2008. године (*Bundesgesetzblatt*, I 2586). Превод са њемачког на енглески језик *Musset, Neil*.

⁹ Вид. пар. 1363 ЊГЗ.

¹⁰ У швајцарском праву, такође, предмет диобе је само она имовина коју супружници стекну током брака. Упор. пар. 1363 (2) ЊГЗ и чл. 198 *Швајцарског грађанског законика* (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch / Code civil suisse 1907 – ШГЗ*). Ступио на снагу 1.01.1912. године.

¹¹ Пар. 1362 (2) ЊГЗ.

¹² Вид. чл. 196 – 220 ШГЗ.

¹³ Први, и у пракси чешћи, је режим заједнице имовина (в. чл. 221 - 248 ШГЗ), а други, за који се супружници одлучују врло ријетко, је режим одвојености имовина (в. чл. 183 – 185 ШГЗ).

них имовина иако исти у неподијелјену заједницу прихода улазе тек у случају престанка брака.¹⁴ Осим имовине коју супружник има у тренутку закључења брака, у посебну имовину (њем. *Eigengut*) урачунавају се и ствари за личну употребу и потраживања из проузроковања штете, односно добра прибављена располагањем посебном имовином.¹⁵ Према томе, и у швајцарском праву прихваћено је рјешење да су ствари за личну употребу дио посебне имовине супружника који их користи.

Заједница имовина је модел законског уређења у браку стечене имовине у француском, италијанском и руском праву. Ступањем у брак без претходно закљученог предбрачног уговора, супружници у француском праву прихватају примјену режима заједнице стечене имовине (фра. *communauté réduite aux acquêts*) у коју улази сва она имовина коју супружници стичу радом током брака, као и приходи од посебне имовине сваког супружника.¹⁶ Француски законодавац исказао је солидну прецизност када су у питању имовинска добра која супружници стичу током брака, а за која има оправдање да не улазе у састав заједничке имовине. Тако, одјећа, ствари за личну употребу, потраживања накнаде нематеријалне штете, непреносива потраживања и пензије, уопште имовина која је везана за личност, односно права која искључиво припадају једном супружнику, представљају његову посебну имовину и не могу бити предмет диобе.¹⁷ Идентичан приступ према овом проблему има и италијански законодавац. Имовина прије брака и бестеретно стечена имовина током брака (поклони, наслједство) чине посебну имовину супружника. У посебну имовину супружника улазе и ствари за личну употребу, али и ствари које један супружник користи у

¹⁴ Graham – Siegenthaler, Barbara. „Family Law in Switzerland“, *Family Law in Europe*, ed. by C. Hamilton, K. Standley, D. Hodson, London - Dublin - Edinburgh, 1995, 523.

¹⁵ Чл. 198 ШГЗ.

¹⁶ Чл. 1400 и 1401 Француског грађанског законика – ФГЗ, *Code Civil français 1804* (у верзији од 20. фебруара 2004. године - *ordonnance n° 2004-164 du 20 Feb. 2004*, са амандманима од 4. априла 2006. године - *Act no. 2006-399 of 4 April 2006*). Превод са француског на енглески језик *Rouhette, Georges* и *Berton, Anne*.

¹⁷ Чл. 1404 ст. 1 ФГЗ.

вршењу своје професије (занимања).¹⁸ Исту правну судбину имају ствари за личну употребу и у руском праву, па и када су набављене средствима из заједничке имовине.¹⁹

3. Ствари за личну употребу у позитивном праву

Ствари за личну употребу, односно њихова правна квалификација када су стечене у браку представља једно од најспорнијих питања у овој области брачног права. Дакле, поставља се питање: да ли су ствари које служе искључиво за личне потребе једног супружника његова посебна имовина или заједничка имовина супружника?

Потребе супружника у заједничком животу задовољавају се употребом различитих предмета и исти су у највећем броју случајева такви да их могу употребљавати оба супружника. Међутим, одређене предмете због њихове намјене и својстава може да користи само једно лице. Нема сумње да су потоње ствари посебна имовина супружника, ако су набављене прије закључења брака, односно средствима из његове посебне имовине. Исто вриједи и за оне личне ствари које су добијене на поклон, или стечене наслеђивањем током брака. Међутим, различита су мишљења у погледу правне судбине личних ствари када су набављене средствима из заједничке имовине. Према једном мишљењу, ради се о предметима посебне имовине оног супружника који те ствари употребљава за своје личне потребе²⁰, осим када су исте несразмјерне вријед-

¹⁸ Timoteo, Marina. „Family Law in Italy“, *Family Law in Europe*, ed. by C. Hamilton, K. Standley, London - Dublin - Edinburgh, Butterworths 1995, 276.

¹⁹ Ипак, уколико се ради о драгоценостима или луксузним предметима, онда се такве личне ствари, због њихове вриједности, сматрају заједничком имовином. Вид. чл. 36 *Породичног закона Руске Федерације (Семейный кодекс Российской Федерации 223-ФЗ* од 29.12.1995. године са амандманима N 140-ФЗ, N 94-ФЗ, N 32-ФЗ, N 122-ФЗ, N 185-ФЗ, N 71-ФЗ, N 231-ФЗ, N 258-ФЗ, N 194-ФЗ, N 49-ФЗ, N 106-ФЗ – ПЗ РФ).

²⁰ Неки аутори сматрају да осим разматраних ствари, у посебну имовину супружника треба уврстити и оне ствари које супружник користи за обављање дјелатности (занимања). Вид. Белај, Владо. „Стјецање имовине (власништва) у

ности у односу на вриједност заједничке имовине.²¹ У прилог одбрани оваквог става износе се аргументи да би другачије рјешење довело до неусклађености нормативног и стварног стања, односно да би угрозило прагматичност у предузимању послова управљања и располагања личним стварима. Примјена правила о управљању и располагању предметима из заједничке имовине подразумијевала би у таквим ситуацијама као нужну сагласност супружника који такве (не)спорне предмете и не користи.²² Овакво становиште остало је забиљежено у југословенској судској пракси: „Покретне ствари које служе за личну употребу својина су онога чијој употреби служе без обзира на то да ли су стечене заједничким радом у браку или по ком другом дозвољеном правном основу“.²³ Према другом мишљењу личне ствари су дио заједничке имовине супружника. У одбрани изнесеног става посеже се за формално-логичким аргументом да су сва добра стечена радом за вријеме заједнице живота супружника или средствима стеченим на такав начин, у ствари њихова заједничка имовина.²⁴

Приликом разматрања овог питања сматрамо корисним уважавање чињенице да ствар за личну употребу користи искључиво један од супружника све до исцрпљивања саме супстанце ствари, односно до уништења исте присвајајући за себе на такав начин цјелокупну употребну вриједност коју ствар у питању има. Да-

брачној и изванбрачној заједници“, *Зборник Правног факултета Свеучилишта Ријека* вол. 26 бр. 1/1991, 354.

²¹ Цвејић-Јанчић, Олга. *Породично право (књига I - Брачно право)*, IV допуњено издање, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2001, 134 - 135.

²² Eisner, Bertold. *Породично право*, Накладни завод Хрватске, Загреб 1950, 78 - наведено према Драшкић, Марија. *Породично право и права детета*, Чигоја штампа, Београд 2005, 406; Бакић, Војислав С. *Породично право – десето допуњено и измењено издање*, Савремена администрација, Београд 1977, 153; Проккоп, Ана. *Коментар закона о браку*, Загреб 1969, 31.

²³ Врховни суд Косова, Рев.-83/81, објављено у Ћосић, Р. *Закон о браку и породичним односима са судском праксом и регистром појмова*, Београд 1998, стр. 19. Наведено према Д. Медић, Х. Тајић

²⁴ Беговић, Мехмед. *Породично право*, Научна књига, Београд 1959, 83; Суџум, Рајко. *Имовински односи брачних другова*, Институт за социјалну политику, Београд 1982, 141; Драшкић, Марија. *Породично право и права детета*, 406.

кле, корисник ствари је и њен економски власник. Будући да се *in genere* ради о стварима којима се ријетко располаже што због њихове мале вриједности, што због намјене и услова коришћења, међу супружницима, по правилу, нема неспоразума када је ријеч о пословима управљања и располагања истима. То упућује на закључак, а по некима ствара привид, да се ради о посебној имовини. Неки аутори овакво стање односа, поводом ствари за личну употребу, пореде са диобом дијела заједничке имовине, јер се супружници изричито или прећутно договарају које личне ствари ће сваки од њих набавити.²⁵ Аргументацију из визуре заступника првог мишљења закључујемо чињеницом да се такве ствари издвајају из диобне масе и додјељују супружнику којих их користи, без урачунавања у његов дио. Међутим, ма колико увјерљиво изгледала, изнесена аргументацију неопходно је конфронтирати са чињеницама на којима се заснива друго мишљење. Поред раније изложеног формално–логичког аргумента да се ради о заједничкој имовини, интересантно је посматране ствари ставити у контекст духа концепта законског брачног имовинског режима. Наиме, ако личне ствари посматрамо као посебну имовину њиховог корисника, онда би исти поступајући *in mala fidei* могао средствима из заједничке имовине (нпр. плата или хонорар) прибављати личне ствари и тиме заправо увећавати своју посебну имовину на уштрб заједничке имовине.²⁶ Исто тако, питање је како би се посматрано рјешење одржало у оквирима правичности када је вриједност личних ствари изнад просјечна, или знатно већа у односу на истоврсне ствари другог супружника, или несразмјерно велика у односу на вриједност заједничке имовине.

Имајући у виду горе изнесено, сигурно је једино да квалитетно рјешење не може бити једнослојно и једнозначно. Намјена и својства личних ствари, њихова употребна вриједност и тржишна вриједност, те начин и потребе управљања и располагања истима указују на основаност становишта да личне ствари посматрамо као

²⁵ Суџум, Рајко. *Имовински односи брачних другова*, 142.

²⁶ Беговић, Мехмед. *Породично право*, 83; Драшкић, Марија. *Породично право и права детета*, 406.

посебну имовину супружника. Но, одредбе породичног законодавства упућују на другачији став. У одредбама става 2 чл. 274 ПЗ РС истиче се да ће се „из заједничке имовине издвојити и предати брачном супружнику поред његовог дијела, и оне ствари стечене радом у току брачне заједнице које служе његовој личној употреби.“²⁷ Дакле, личне ствари су заједничка имовина, али се не дијеле, већ се дају супружнику – кориснику мимо његовог дијела у заједничкој имовини.²⁸ Такво стајалиште своју потврду добило је и у судској пракси: „При деоби заједничке имовине, на захтев брачног друга ће се издвојити из деобне масе и њему предати поврх његовог дела они предмети заједничке имовине који служе искључиво за његову личну употребу, уколико не представљају несразмерну велику вредност у односу на вредност целокупне заједничке имовине.“²⁹ Ако је већ намјера законодавца да се не врши диоба личних ствари, односно да се једнако заштите интереси оба супружника у погледу ствари које су им лично потребне, сматрамо да би онда сврсисходније било да се личне ствари квалификују као предмети посебне имовине оног супружника који их употребљава. Будући да оба супружника имају и прибављају овакве ствари перманентно током заједничког живота, овакво рјешење не би унапријед фаворизовало нити једног од њих. Међутим, овакав приступ проблему без корективних рјешења био би оптерећен недостацима и отварао би простор за наступање неправичних ситуација. Сљедствено томе, сматрамо нужним предвиђање специјалних допунских правила у случају када су ствари за личну употребу велике вриједности. Наравно, и овдје су могуће варијације зависно од тога са чим се компарира вриједност личних ствари, односно да ли се уопште предвиђа диоба истих.

²⁷ Идентично рјешење усвојено је у породичном законодавству Црне Горе. Вид. чл. 296 ст. 2 *Породичног закона* (Службени лист Црне Горе, бр. 1/07 – ПЗ ЦГ).

²⁸ У слободнијој интерпретацији позитивноправних рјешења ствари за личну употребу могле би се посматрати као „одложена посебна имовина“ или „будућа посебна имовина“.

²⁹ Врховни суд Југославије, Рев. 2756/64 и Врховни суд Србије Гж. 3854/63, објављено у Бабић, Илија. *Коментар Породичног закона*, Службени лист СР-БиХ, Сарајево 1990, стр. 726.

У породичном законодавству Републике Српске вриједност ствари за личну употребу упоређује се са укупном вриједношћу заједничке имовине, али не и са вриједношћу истоврсних ствари које за своје личне потребе користи други супружник.³⁰ Овдје уочавамо могућност да један од супружника доспије у инфериорну позицију, уколико су његове личне ствари мање вриједности у односу на личне ствари другог супружника које ипак нису несразмјерне вриједности у односу на вриједност заједничке имовине. Према томе, поставља се питање како правно реаговати када је утврђен однос несразмјере? У поменутој ситуацији позитивно породично законодавство предвиђа диобу несразмјерно вриједних личних ствари – оних које су несразмјерно вриједне у односу на вриједност заједничке имовине.³¹ Будући да је законодавац начелно определијељен да се адекватно заштите интереси оба супружника кад год је то могуће, сасвим је оправдано да се води рачуна и о интересима супружника којем те ствари служе за личне потребе. У том смислу, потоњем се пружа законска могућност да избјегне диобу „његових“ личних ствари. Поменуто правну моћ може реализовати уколико другом супружнику исплати новчану противвриједност његовог удјела у спорним личним стварима. Уколико, пак, то не учини или не буде у могућности, супружник – корисник несразмјерно вриједних личних ствари, може диобу истих ставити у други план, уколико супротној страни преда друге ствари из заједничке

³⁰ У породичном законодавству Србије личне ствари у случају диобе припадају супружнику у искључиву својину без урачунавања у његов дио, осим када је њихова вриједност несразмјерно велика у односу на вриједност заједничке имовине и вриједност истоврсних ствари другог супружника. Вид. чл. 182 ст. 1 *Породичног закона* (Службени гласник Републике Србије, бр. 18/05 – ПЗС).

³¹ Интересантно је да је Врховни суд Србије у образложењу једне своје одлуке пропустио да помене и други критеријум процјене (не)сразмјерности вриједности личних ствари из чл. 182 ст. 1 ПЗС. „Женски ручни сат марке ... представља покретну ствар за личну употребу тужиле, па јој применом члана 182. став 1. *Породичног закона*, припада у искључиву својину, без урачунавања у њен удео, с обзиром да вредност овог сата очигледно није несразмерно велика у односу на вредност заједничке стечене имовине, чија је судска деоба у овој парници извршена.“ – Пресуда Врховног касационог суда Србије Рев. 230/10, од 23.06.2010. г.

имовине у једнакој вриједности и ова на то пристане.³² Дакле, ако нема довољно средстава да исплати свог партнера, позиција супружника који жели да задржи у својини вриједне личне ствари није сасвим сигурна. Разлог томе је сагласност другог супружника која је *conditio sine qua non* остваривања легитимног интереса супружника корисника вриједних личних ствари. Тиме долазимо до закључка да је диоба посматраних ствари у одређеним ситуацијама извјесна без обзира на вољу супружника који их користи. Исти ће у потоњој ситуацији, а након цивилне диобе врло вјероватно морати посегнути за набавком истоврсних ствари, додуше не нужно идентичне вриједности.³³ Ипак, не треба заборавити могућности супружника да ипак дође до истих ствари које је користио током брака. Наиме, ако је у извршном поступку одређена продаја ствари из заједничке имовине ради намирања удјела једног супружника, тај супружник има право прече куповине.³⁴ Дакле, свеједно ће његова имовина бити ангажована у ту сврху, па се поставља питање да ли је то сувишно?

4. Закључак

Упоредноправна анализа недвосмислено показује да се ствари за личну употребу, у смислу примјене законског брачног имовинског режима, по правилу, квалификују као посебна имовина оног супружника чијој су употреби намијењене, чак и када су стечене радом супружника током брачне заједнице. Овакво рјешење прихваћено је у великом броју европских законодавстава, без обзира на различите приступе у законској регулацији брачно-имовинских односа превасходно у погледу дефинисања састава и момента

³² Вид. чл. 274 ст. 3 ПЗ РС.

³³ Законодавац у Србији одлучио је да се у случају несразмјерно велике вриједности ствари за личну употребу (у односу на вриједност заједничке имовине и вриједност истоврсних ствари другог супружника) не врши диоба, већ да се другом супружнику предају друге ствари из заједничке имовине једнаке вриједности (вид. чл. 182 ст. 2 ПЗС). Дакле, у сваком случају остају у својини супружника чијој личној употреби служе.

³⁴ Чл. 277 ПЗ РС.

конституисања заједничке имовине. Имајући у виду намјену ствари за личну употребу, њихову уобичајену вриједност, начин употребе, правне посљедице управљања и располагања овим стварима, те њихову улогу у задовољавању свакодневних потреба у брачној и породичној заједници, мишљења смо да је неопходно реформисати позитивноправне прописе којима се уређује ово питање.

Сматрамо оправданим да се ствари за личну употребу посматрају и *de lege ferenda* правно уреде као посебна имовина оног супружника који их користи. Уз ово правило, неопходно је предвидјети изузетке који ће се примјењивати у ситуацијама када су ствари за личну употребу несразмјерне вриједности. У првом реду, нужно је дефинисати категорију са којом ће се вриједност личних ствари упоређивати. Сасвим је оправдано да се вриједност ствари за личну употребу упоређује са вриједношћу заједничке имовине, јер би у супротном супружник који користи несразмјерно вриједне личне ствари био доведен у повољнији положај од супружника чије су ствари за личну употребу сразмјерне (уобичајене) вриједности. Међутим, не треба искључити могућности да личне ствари једног супружника буду несразмјерно мање вриједности у односу на личне ствари другог супружника, иако потоње нису у несразмјери са вриједношћу заједничке имовине. Управо из потребе да се и у овом случају елиминше могућност наступања неправичног правног финала, предлажемо *de lege ferenda* да се постојећи законски критеријум (вриједност заједничке имовине) употпуни још једним критеријумом: вриједности личних ствари другог супружника.³⁵ Дакле, у случају несразмјере вриједности између личних ствари једног супружника и заједничке имовине, или личних ствари једног и истоврсних ствари другог супружника, такве вриједне личне ствари биле би уврштене у заједничку имовину. Наравно, уз услов да су стечене радом супружника за вријеме заједнице живота.

Коначно, мишљења смо да и правила која вриједу за диобу личних ствари када су дио заједничке имовине (у саставу диобне масе) заслужују извјесне корекције. Наиме, сматрамо да би било

³⁵ За разлику од ПЗ РС, предложено рјешење усвојено је у ПЗС. Упор. чл. 247 ст. 3 ПЗ РС и чл. 182 ст. 1 ПЗС.

ефикасније рјешење да се умјесто диобе, супружнику – кориснику вриједних личних ствари омогући да другом супружнику преда друге ствари из заједничке имовине и да се то не условљава сагласношћу другог супружника.³⁶ Интереси другог супружника заштићени су кроз његово право да му из заједничке имовине у његов дио буду додијељене друге ствари једнаке вриједности. Дакле, у постојећем законском рјешењу била би корисна корекција друге од двије наведене варијанте које су алтернативе диоби вриједних личних ствари.³⁷ Мада су мале шансе да супружник, којем вриједне личне ствари имају припасти у његов дио – у искључиву својину, не може исплатити другом супружнику противвриједност његовог удјела у тим стварима, односно да се из остатка заједничке имовине не могу обезбиједити ствари чијом би се предајом у својину другом супружнику намирио његов удио, ова хипотетичка ситуација не излази изван домета постојећег рјешења. Наиме, тада би било мјеста диоби вриједних личних ствари, јер је овакав исход неизбјежан када супружник - корисник вриједних личних ствари није у могућности да коришћењем понуђених алтернатива отклони њихову диобу.

³⁶ Ускраћивање предвиђене сагласности могло би понекад бити резултат каприциозног и недобронамјерног става према бившем партнеру. Тиме би супружник – корисник вриједних личних ствари, могао неоправдано бити доведен у ситуацију да трпи диобу истих.

³⁷ Прва варијанта, подсјећамо, односи се на могућност да супружник - корисник вриједних личних ствари исплати накнаду одговарајуће вриједности другом супружнику, сразмјерно његовом удјелу у заједничкој имовини (вид. чл. 274 ст. 3 ПЗ РС).

*Darko Radic, PhD*³⁸

***PERSONAL EFFECTS –
SEPARATE PROPERTY OR COMMUNITY OF PROPERTY***

Summary

Marriage necessary lead to creation numerous and various legal consequences. Relationship between spouses regarding property are regulated by special legal rules in order to enable achievement purpose and essence of marriage and to provide fulfillment of civil law principles. In applying the legal matrimonial property rules, criteria for qualification of property acquired during marriage have particular importance. However, despite the defined criteria, there are some dilemmas considering personal effects which cause different opinions in legal theory. Author in this paper considers arguments in searching for answer whether personal effects are separate property or joint property. On the other side, author examines Republic of Srpska's legislative in order to identify problems in applying the law and to analyze possible solutions which might be used in reforming matrimonial property regulation.

Key words: *personal effects, separate property, community of property, dividing of community of property.*

³⁸ Assistant Professor at Faculty of Law, University in Banja Luka.

Литература:

- Бабић, Илија. Коментар Породичног закона, Службени лист СР-БиХ, Сарајево 1990.
- Бакић, Војислав С. Породично право – десето допуњено и измењено издање, Савремена администрација, Београд 1977.
- Беговић, Мехмед. Породично право, Научна књига, Београд 1959.
- Белај, Владо. „Стјецање имовине (власништва) у брачној и изванбрачној заједници“, Зборник Правног факултета Свеучилишта Ријека вол. 26 бр. 1/1991.
- Бордаш, Бернадет. Породичноправни односи у међународном приватном праву, Форум, Нови Сад 2000.
- Драшкић, Марија. Породично право и права детета, Чигоја штампа, Београд 2005.
- Илић, Томислав. Имовински односи разведених супружника, Службени гласник, Београд 1996.
- Ковачек Станић, Гордана. Упоредно породично право, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад 2002.
- Мајсторовић, Ирена. Брачни уговор – новина хрватског обитељског права, Правни факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб 2005.
- Медић, Душко, Тајић, Хасо. Породично право у пракси, Привредна штампа, Сарајево 2013.
- Nunes Correia, Paula. „The Evolution of Matrimony in Macao (China): An Overview“, *Правни живот* бр. 10/2006.
- Прокоп, Ана. Коментар закона о браку, Загреб 1969.
- Суцум, Рајко. Имовински односи брачних другова, Институт за социјалну политику, Београд 1982.
- Family Law in Europe*, ed. by Hamilton, Carolyn and Standley, Kate, London – Dublin - Edinburgh, Butterworths, 1995.
- Цвејић-Јанчић, Олга. Породично право (*књига I - Брачно право*), IV допуњено издање, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад 2001.
- Закон о браку Норвешке (Marriage code No. 47).*
- Закон о браку Шведске (Marriage Code SFS 1987:230).*

Дарко Радић

ПРИРОДА СТВАРИ ЗА ЛИЧНУ УПОТРЕБУ –ПОСЕБНА ИЛИ ...

Њемачки грађански законик (Bürgerliches Gesetzbuch 1896. - BGB – ЊГЗ).

Породични закон Руске Федерације (Семейный кодекс Российской Федерации 223-ФЗ од 29.12.1995. године са амандманима N 140-ФЗ, N 94-ФЗ, N 32-ФЗ, N 122-ФЗ, N 185-ФЗ, N 71-ФЗ, N 231-ФЗ, N 258-ФЗ, N 194-ФЗ, N 49-ФЗ, N 106-ФЗ)

Породични закон (Службени гласник Републике Србије, бр. 18/05).

Породични закон (Службени гласник Републике Српске, бр. 54/02 и 41/08).

Породични закон (Службени лист Црне Горе, бр. 1/07).

Француски грађански законик (Code Civil français 1804).

Швајцарски грађански законик (Schweizerisches Zivilgesetzbuch / Code civil suisse 1907)